

Színházi levél:

Kurázi mama

Bertolt Brecht Kurázi mama című kétrészes drámáját mutatta be hétfőn, kedden — s játssza még ma — Zalaegerszeg a kaposvári Csiky Gergely Színház társulata. Kurázi mama is — mint a Brecht-hősök legtöbbjének — jellemzője, hogy sajátosan értelmezett, periférikus erkölcsi felfogás alapján keresi helyét a világban. Kurázi mama életfelfogása egészen különös. Az élettapasztalat tanította meg rá, hogy a háborúban meg lehet gazdagodni, hiszen ezt teszik a gazdagok — követni akarja példájukat. Magányosan, kis családját összefogva, s irányítva egyre azt bizonygatja, hogy a *kisember sem érnyeket, sem bűnököt nem engedhet meg magának*: egyféle-keppen boldogulhat csak, ha jár a maga útján, s kihasználja a háború kínálta lehetőségeket.

Mit is akar tulajdonképpen? Nem sokat. Csupán *önmagát, gyermekeit, s a gyermekei vonta szerető átmenni a háborún*, s ha már a fronton kóborol, valami hasznát húzni ebből az összevisszaságból, amelyben ő értelmet vél fellemezni. Az értelem a kereskedés lehetősége, hiszen a háborúban vannak kelendő portékák, mint a pálinka, vagy az élelem, aminek szűkében vannak az ostromlók és ostromlottak egyaránt. Megérzéssel és taktikával alkalmazkodik a háború teremtette helyzetekhez: könyörtelen s ha kell alatomos, vakmerő, s a következő pillanatban félnék, meghunyászkodó, akinek ha anyai érzését teszik próbára, fölényesen megtagadja a fiát, mert ha felismeri, elveszíti a kocsit minden kacattal, áruval együtt: mihez kezdene nélküle?

A legmarkánsabb, legkeményebb Brecht-hősök egyike: már maga a vállalkozás is jelzi ezt: hiszen a háborút, a hadszínteret választja piaci bódéjává. Itt akarja átmenteni magát a holnap számára, itt akarja átvezetni gyermekeit a holnapi békébe, amelyet nem óhajt lelke mélyéből, hiszen addig él, üzletel, amíg tart a háború, s amint megszólalnak a béke harangjai, kétségbeesetten kapja föl a fejét: csődbe jut a bolt...

Elbukik, veszt? ... Igen, hiszen sorra veszt el gyermekeit. A három közül előbb az egyik fiút, majd a másikat, végül a néma lányt, akibe csak anyai erkölcsöt nevelt, hogy szüzességét őrizze meg a béke napjaira.

Kurázi mama egyedül marad, s még így egyedül is elébe áll a kocsinak, s vonzóni akarja tovább, de ez már csak életöztön: valahol mélyen sejlík benne a felismerés, hogy

a *kisember csak vesztes lehet a háborúban...*

Babarczy László rendező avatott kézzel nyúl a műhöz. Színpadán, az események kerülnek előtérbe, mintegy a kelletelenséggel is jelezni akarja, hogy a történet és mondanivaló, a brechti gondolat nyers, közérthető továbbadása a szándéka: a háborút túlélni akaró ember vergődésére exponálja az előadást, köréje csoportosítja a történet. Díszeleti egyszerűsége, a fénytechnika, kiemeli a csatátér sivárságából Kurázi mamát. S amit hatásosabban akar ki-mondani, mintegy a közönséget meggyőzni — azt előre hozza a színpadról a nézőtér első soráig: az orchester fölé légitja a színpadot, szereplői mintegy a közönség között, fölött mozognak...

Kurázi mama szerepében Olsavszky Éva Kossuth-díjas emlékezetes, nagyszerű alakítást nyújt. Nagyszerűségét éppen egyszerű, sallangmentes játékával éri el. A nehezebb megoldást választja ezzel: belső énjét, a csatamezők hiénáját (a szemébe is vágják ezt) úgy formálja meg, hogy ez a hiéna tulajdonképpen szelíd, alkalmazkodó. Végigküzdi a háborút, ahogy a katonák: „sebesül, vérzik” (hiszen sorra veszt el a gyermekeit, barátait), de életöztöne, makacs élniakarása talpra állítja, vonaglás csak addig tart, amíg a fájdalom feldönti, s máris kapaszkodik föl... Hozzá hasonló belső fűtöttség, magas színvonalú alakítást csak Monori Lili nyújt Katrin, a néma lány szerepében. Nehéz feladat az övé, hiszen úgy tartózkodik a színpadon jó két órát, hogy egyetlen szó sem szól, a néző mégis érzi jelenlétét, éri már az első felvonásban előrevetítve tragédiáját, amely a darab végén teljessé válik, amikor lelkiismeretére hallgatva eszelősen beleavatkozik a háborúba: jelzést ad a várbelieknek az ellenség készülő támadásáról.

Ellif, a nagyobb fiú (Szabó Kálmán) és Stüsz, a kisebb (Reviczky Gábor) átlagosat nyújt a darabban. Kun Vilmos, a tábori pap szerepében az üzletnek egy a Kurázi mamaétól különböző lehetőséget érzékelteti árnyalt finom eszközökkel. Életteli, hús-vér alakítás Kóti Árpád szakácsa, Garay József zsoldos vezére, Andai Kati Yvette Pottier-je és Dánffy Sándor öbesterje.

A kaposvári színház vendégszereplése pedig nemcsak mint vállalkozás, hanem mint előadás is méltó a brechti szellemhez, amely a világ szinte valamennyi színpadáról szól az emberiséghez.

Buni Géza

Mit rejt a táská? (MTI fotó - KS)

Kamatkozó városjárás

Ki hogyan látja önmagát, a falut, miként képzelel el jövőjét, és min munkát a jelenben, valamint egész életére hogyan hat ki az urbanizáció, a városközlés, — ez volt az a témakomplexum, amiről a késő estebe nyúlóan vitatkoztunk Eszteregnyén. A falu kerekén tíz kilométerre van Nagykanizsától, s munkaképes lakosságának inkább Szepetnekre, Hölött mindezeket nagyrészt helyben is meg lehetne oldani, mint ahogy azt már tervbe is vették.

Bogatin Sándor, a községi KISZ-szervezet titkára meglesz megállapítással szab irányt a beszélgetésnek. A lakus szemlélő ugyanis azt várna, hogy a falu fiatalága teljesen elszakad a környezetétől, így például csökken a KISZ-tagok száma is. Am korántsem szó erről, a tagkönyvszefoglalók adatai azt bizonyítják, hogy évről évre nő a bár Nagykanizsán dolgozó, de az eszteregnyei KISZ-szervezethez tartozó fiatalok száma. Igaz, egyelőre úgy tűnik, jobbára mennyiségi, mint minőségi növekedésről van szó, ám a távlatok biztatónak, és terveik realizálása minden bizonnyal minőségi felfutást is maga után von majd.

A falu KISZ-fiataljai úgy érzik, hogy a tanács központ Szepetnek hasonló korú gardája szinte el van kényeztetve, külföldi utat szerveznek számukra, sőt még buszt is

biztosítanak ehhez, — nem beszélve az irigyelt pinceklubból — ugyanakkor ők egy olajkálvát sem tudnak kiírni a községi KISZ-klubhoz. Ez, és a hasonló esetek hozzák aztán azt, hogy a falu fiataljai művelődni-szórakozni bent maradnak Kanizsán, vagy mint például Földesi Károly, eljárnak inkább Szepetnekre. Hölött mindezeket nagyrészt helyben is meg lehetne oldani, mint ahogy azt már tervbe is vették.

Az oktatáspolitikai határozat megvalósításáért

Tapasztalatok a nagykanizsai járásban

Több mint egy év telt el a párt oktatáspolitikai határozatának megjelenése óta. Számos intézkedés, döntés született ez idő alatt.

Bár a feladatok végrehajtása több évet vesz igénybe, az elmúlt egy év tapasztalatai bizonyítékul szolgálnak arra, hogy nagy aktivitás tapasztalható a határozat eddigi meg-

valósításában. Ezt bizonyítja az a napirend is, melyet a nagykanizsai járási párt végrehajtó bizottsága tárgyalt a napokban. A hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatása érdekében tett intézkedésekről számolt be a végrehajtó bizottságnak a járási hivatal művelődésügyi osztálya.

Előrelépés az iskolaelőkészítésben

A vb elé került tájékoztató-úgy értékeli, hogy a nagykanizsai járás területén jól sikerült megismertetni és megértetni a határozat lényegét. Nemcsak a pedagógusokkal, hanem szélesebb körben is részletesen megtárgyalták az oktatás kérdéseit. A hátrányos helyzetű tanulók segítségét elsőrendű feladatként kezelik. Ebbe a kategóriába tartoznak azok, akik 3—6 éves korukban nem járnak óvodába, a cigánygyermek és mindazok a tanulók, akiknek iskolai

környezete a követelményeknek nem megfelelő.

Mivel a hátrányos helyzet bonyolult összetevők sorozatából adódik, a megoldási lehetőségeknél is több tényezőt, összefüggést vettek figyelembe. Abból indultak ki, hogy minden gyermek számára megközelítően azonos oktatási feltételeket kell biztosítani. Ezt már az óvodás korban kell kezdeni. 1972-ben az első osztályba beírt tanulóknak csak 16,6 százaléka járt óvodába. A többség tehát előkészítés nél-

kül került az első osztályba. Ezért a feladatok sorában kiemelt helyet kapott az iskolaelőkészítés, az óvodai nevelés bővítése. A párt határozat óta eltelt egy év alatt száz óvodai helyet létesítettek. A nagyobb óvodákat — Gelse, Galambok, Magyarszerdahely — körzeti jelleggel szervezték meg. Az óvodával nem rendelkező községekben mindenütt iskolaelőkészítő csoportokat szerveztek. Ez évben már a beiratott első osztályosok 83 százaléka részesült valamilyen iskolaelőkészítésben. Bővült a napközi hálózat is. A napközi tanulók száma 1099-ről 1249-re emelkedett. Új napközi épült Surdon és Nagyradán.

További körzetiesítés

Alapos vizsgálódás után kimunkálták a járás adottságainak, a követelményeknek legmegfelelőbb alsófokú oktatási intézményhálózat új modelljét. Folyamatosan dolgoznak a további körzetiesítésen. 1961/62-ben a járás tanulólétszáma még 9926 volt, 1972/73-ban már csak 6743, s 1978/79-re várhatóan 5500—5600 lesz. Ilyen létszámok mellett a jövőben csak legfeljebb 16—17 körzeti iskola tartható fenn a jelenlegi 30 körzeti iskola helyett. Csak ily módon lehet biztosítani a tanterv elvégzését, az iskolák normális személyi és tanszerellátását, a napközi, illetve az egésznapos oktatás megszervezését.

Elismerésre méltó az az erőfeszítés, melyet a cigánytanulók hátrányos helyzetének felszámolása érdekében tettek a járásban. Ebben a tanévben készült el széleskörű társadalmi összefogással a 60 főre lényesen csúszó cigánykollégium, melynek az a feladata, hogy ellensúlyozza azt a környezetet, ahonnan a tanulók jöttek, s egy új életformára szoktassa őket. Nem könnyű ez a munka. Evszázados szokásokkal kell szembeállni, azokkal a cigányszülőkkel kell megértetni gyermekeik tanulását fontosságát, akiknek 62 százaléka analfábéta. Ennek ellenére a kollégium benépesült, 44 tanulóval ad barátságos otthonot, ideális feltételeket a tanuláshoz. Sajnos ez csak a cigánytanulók 12 százaléka a járásban. Másutt a cigányosztályok és az iskolára történő előkészítésük biztosítja felzárkóztatásukat.

Maradnak-e a csapi cigánytanulók?

Szóba kerültek a vb-ülésen azok a felvetések is, melyek a csapi kíséreltetel kapcsolatban mint aggodalmak jelentkeztek, illetve jelentkeznek még ma is. Elsősorban az, hogy megmaradnak-e ezek a tanulók a kollégiumban? A gyakorlat bizonyítja, hogy igen. Az ottani pedagógusok megfigyelései szerint jól érzik magukat, hamar megszokták az új környezetet. A cigányszülők között pedig kialakulóban van egy olyan réteg, akik belátják, hogy a társadalomba beilleszkedni, egyenrangúnak lenni csak így lehet, így tűnhetnek el az előítéletek is, melyek a beolvadást gátolják. Mások a humanitásra hivatkozva faji előítéletekkel vádolják a kíséreltetet. Ugyancsak az élet igazolja, hogy ahol a terület többi tanulóival vegyes osztályba járnak a cigánygyermek, ott sok a bukás, nagy a lemorzsolódás, hiszen ők ott-hon semmi segítségre sem számíthatnak, jó ha a szülők nem tiltják a gyereket az iskolától. A párt járási vezető testület összességében úgy értékelte, hogy jók, eredményesek azok az intézkedések, melyeket a hátrányos helyzet felszámolása érdekében a tanács szervek eddig tettek.

A további munkára vonatkozóan arra hívta fel a művelődési vezetők figyelmét, hogy szélesítésük tovább a társadalmi összefogást azoknak a feladatoknak a megvalósítására, amelyek a párt oktatáspolitikai határozatában megfogalmazódtak.

Pásztor Gézáé a megyei pártbizottság munkatársa

Igaz, hogy a leggyakoribb program a kirakatnézetetés és vásárlás, ennek is köszönhető kicsit, hogy rég eltűnt az a bizonyos öltözködésbeli különbség a falusi és a városi fiatalok között. A vásárlások mellett azért bőven jut idő még mozira — sőt színházra — vagy egy-egy kiállítás megtekintésére is. Mindezek után viszont rohanás a buszra, mert otthon már vár a tévé.

A falu átalakul. Ahogy a nemrégben leszerelt Galócz Béla kifejtette, a mezőgazdaság szocialista átszervezésével egy lassú, ám egyre szélesebb folyamat is megindult: a szemléletbeli változás időszaka. És ebben szerep jut — nagy szerep — a fiataloknak, így az eszteregnyieknek is. Mert nem véletlen az, hogy „oda-benn” a brigádban történetesen egy többszörös szocialista kollektívában dolgozó fiatalember nem elégszik meg azzal, hogy odakanyarítsa nevét a chilei tiltakozó táviratra — hanem politikai oktatáson, brigádgyűlésen már többet kér és kap is ennél. És ha megtudja a „miért”-et, akkor ezt a tudását tovább is tudja már adni. Családi környezetnek, egy-egy józón beszélgetésnek a társaknak, egyszerűval kamatozódik a városban megszerzett tudás.

Kéner Gábor

Séta a mamával

Cselédsorsot idéző faragókés

— FARAGOK, amióta a bicska megáll a kezemben. Régióta, több mint félszázada, hogy a Bak melletti Fejérszta cselédsorsában megálta a napvilágot, felcseperedtem, hadiárcaent... Akármerre jártam—dolgoztam, nekem mindig az apától tanult pásztor-faragas jelentette az életet!

Az Egerszeg melletti Gógán-hegy zezugos ösvényein, festői rendtelenségben szétszórt portái között jutottam el abba a házacskába, ahol ezek a szavak elhangzottak egy deres fejű, a hatvanon már túlépett, mégis jókedélyű férfi, Harmath Ede szájából. Ő az a megyékbéli népi faragóművész, akit alighanem a legtöbben ismernek utolsó, jelentős öreg faragóink közül, hiszen a Gó-cseji Falumúzeum népszerű „munkabemutatóin” — amikor egy-egy parasztember a régi népi mesterségeket idézi a látogatók elé — gyakran ott található valamelyik házikónál, bicskával munkálva-szellidítve a fát. Disztárgyakat ritkábban farag, annál szívesebben idézi fel hajdanvolt életét, a cselédember szomorú-nehéz hétköznapjait, ős faderekak-

ból sokalakos szegényember-életképeket kibontva.

EZEK A RUSZTIKUS, keményveretű, az egykori cselédsorsot és az állatorzó munkát atmoszférikusan megjelenítő faragások népesítik be a gógánhegyi lakóházat is. Egyiken süldők között egy gúzsbaszorított, láthatóan kegyetlen ember által korbácsolt gyerek látható: fájdalmas emlék Harmath Ede életéből. A hadiözvegyes édesanyát családijával uradalomról uradalomra űzte a kiszolgáltatottság, s egyhelyütt — az „időlopó” faragás miatt felbőszülve — agyba-főbe verte a katonatiszt birtokos.

— Azóta, az emlék hatására kanászostor nyelét többé nem cíjraztam ki soha — jegyzi meg Harmath Ede. — A 30-as évek derekán el is mentem az iparba a cselédsorról, később a vasútról kényszerített korai nyugdíjba a betegség. De a városban sem feledtem a falut, a pusztákat, a cselédek nehéz életét, s a múltbéli képek olyan élesen élnek a szívemben, hogy a faragókés szinte magától hasítja a fát, ha valamelyik már nagyon előkínázkodik. Oly szép, oly más ma az élet, hogy szinte belémszaj-

dul a gyönyörűség, ha széttekintek a városban meggyermekkorom új képet öltött falvaiban, ám attól a régitől én már meg nem szabadulhatok életemben...

Mondom, vannak derűsebb faragásai, hiszen gazdagon munkált botok, háziállat-szobrocskák, virágtól pompázó képrémák, ivóalkalmosságok is sorakoznak a lakásban. Mosolyra derülve meséli, hogy nagy élmény és elismerés volt számára, amikor a párt első titkára, legutóbb Zalagerszegen járva, kedvtelve nézegette azt a díszbotot, amit tiszteletteljes emléktárgynak faragott a magas vendég számára. S annak is örül, hogy sokan megkeresik hegyi otthonában, és a falumúzeumban is elismerő pillantások, szavak kísérik olykor munkálkodását a látogatók részéről. Erőt és örömet nyújtó percek ezek életének.

— VAGYIS nem maradtam magamra és az öregségben is nyújthatok valamit az embereknek a mai világnak — tudódik búcsúzóul — Erre sem gondolhattam volna a hajdani sorsomban. Bőkezű hozzám ez az élet!

T. A.